

HOTĂRÂRE

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi
din articolele 424 alin.(2), 431 alin.(1) pct.1¹) din Codul de
procedură penală și articolul 362¹ din Codul penal
(sesizările nr.145g/149g/2016)

nr. 4 din 07.02.2017

Monitorul Oficial nr.216-228/74 din 30.06.2017

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:
DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judcători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *grefier*,
Având în vedere sesizările depuse la 7 decembrie 2016
și 14 decembrie 2016
și înregistrate la aceleași date,
Examinând sesizările menționate în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarelor,
Deliberând în camera de consiliu,
Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află:

a) excepția de neconstituționalitate:

- a articolului 424 alin.(2) din Codul de procedură penală, în măsura în care se interpretează că instanța de recurs este în drept să înlăture efectele nulității hotărârii judecătorești, să caseze hotărârea, cu agravarea situației condamnatului, în baza temeiurilor „*neinvocate de procuror*” dar „*invocate de partea apărării*”;

- a articolului 431 alin.(1) pct.1¹) din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa obligația instanței de recurs de a comunica părții adverse referința asupra recursului;

- a articolului 362¹ din [Codul penal](#),

ridicată de către avocatul Vasile Nicoară în dosarul nr.1a-1637/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău;

b) excepția de neconstituționalitate:

- a sintagmei „*a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat*” din articolul 362¹ alin.(1) din [Codul penal](#), ridicată de către avocatul Iurie Spînu în dosarul nr.1a-1701/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizările au fost depuse la Curtea Constituțională la 7 decembrie 2016 și respectiv 14 decembrie 2016 de către completele de judecată (Ion Pleșca, Oxana Robu, Stelian Teleucă) și (Iurie

Melinteanu, Ludmila Ouș, Nichifor Corochii) din cadrul Curții de Apel Chișinău, în temeiul articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din [Constituție](#), astfel cum a fost interpretat prin [Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016](#), precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

3. Autorii excepțiilor de neconstituționalitate au pretins că dispozițiile contestate contravin articolelor 1 alin.(3), 4, 7, 20, 22, 23, 27 alin.(2) și 54 din [Constituție](#).

4. Prin decizia Curții Constituționale din 19 decembrie 2016 excepțiile de neconstituționalitate nr.145g/2016 și 149g/2016 au fost declarate admisibile, fără a prejudeca fondul cauzei.

5. Totodată, având în vedere identitatea de obiect în partea ce ține de excepția de neconstituționalitate a articolului 362¹ din [Codul penal](#), în temeiul articolului 43 din [Codul jurisdicției constituționale](#), Curtea a decis conexarea sesizărilor într-un singur dosar.

6. În procesul examinării sesizărilor Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Procuraturii Generale.

7. În ședința plenară publică a Curții, sesizarea nr.149g/2016 a fost susținută de avocatul Vasile Nicoară, autor al sesizării. Avocatul Iurie Spînu, autorul sesizării nr.145g/2016, nu a fost prezent la ședința Curții.

8. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, viceministru al Justiției.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIILOR PRINCIPALE

1. Circumstanțele cauzei penale nr.1a-1701/16

9. La 9 august 2016, prin sentința Judecătoriei Centru, mun.Chișinău, G.B. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.362¹ alin.(3) lit.a) din [Codul penal](#), pentru faptul organizării intrării și șederii ilegale pe teritoriul Federației Ruse a cetățenilor Republicii Moldova.

10. La 24 august 2016, sentința primei instanțe a fost atacată cu apel la Curtea de Apel Chișinău.

11. La 2 noiembrie 2016, în cadrul examinării cauzei în instanța de apel, avocatul Iurie Spînu a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat” din alin.(1) al articolului 362¹ din [Codul penal](#).

12. Prin încheierea din aceeași dată, instanța a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

2. Circumstanțele cauzei penale nr.1a-1637/16

13. La 4 noiembrie 2015, prin sentința Judecătoriei Centru, mun.Chișinău, a fost încetat procesul penal intentat în privința lui T.D. și alți inculpați pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.362¹ alin.(3) lit.b) și c) din [Codul penal](#), și anume pentru organizarea migrației ilegale a cetățenilor Republicii Moldova pe teritoriul țărilor membre ale spațiului Schenghen, dintre care intrarea și șederea ilegală pe teritoriul Italiei.

14. Împotriva sentinței primei instanțe, procurorul și T.D. au declarat apel. Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 10 februarie 2015 a fost admis demersul procurorului, respins apelul avocatului, casată sentința primei instanțe și pronunțată o nouă hotărâre.

15. Nefiind de acord cu decizia Curții de Apel Chișinău, partea apărării a depus recurs la Curtea Supremă de Justiție, solicitând casarea acesteia și achitarea condamnatului.

16. De asemenea, împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău, a depus recurs și procurorul.

17. Instanța de recurs a expediat părții apărării copia recursului depus de procuror și a solicitat prezentarea referinței asupra recursului.

18. La 19 iulie 2016, prin decizia Curții Supreme de Justiție au fost admise recursurile ordinare declarate de partea apărării și procuror, fiind dispusă casarea integrală a deciziei instanței de apel și rejudecarea cauzei de aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată, având ca temei prevederile art.427 alin.(1) pct.6) din Codul de procedură penală, și anume că „hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția”.

19. La 24 noiembrie 2016, în cadrul examinării cauzei în instanța de apel, avocatul Vasile Nicoară a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 431 alin.(1) pct.1¹) din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa obligația instanței de recurs de a comunica părții adverse referința asupra recursului; a articolului 424 alin.(2) din Codul de procedură penală, în măsura în care se interpretează că instanța de recurs este în drept să înlăture efectele nulității hotărârii judecătorești, să caseze hotărârea, cu agravarea situației condamnatului în baza temeiurilor „neinvocate de procuror”, dar „invocate de partea apărării”; a articolului 362¹ din [Codul penal](#).

20. Prin încheierea din aceeași dată, instanța a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

21. Prevederile relevante ale [Constituției](#) (republicată în M.O., 2016, nr.78, art.140) sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

22. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M.O., 2013, nr.248-251, art.699) sunt următoarele:

Articolul 424

Efectul devolutiv al recursului și limitele lui

„(1) Instanța de recurs judecă recursul numai cu privire la persoana la care se referă declarația de recurs și numai în raport cu calitatea pe care aceasta o are în proces.

(2) **Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute în art.427, fiind în drept să judece și în baza temeiurilor neinvocate, fără a agrava situația condamnaților.”**

Articolul 425

Neagravarea situației în propriul recurs

„Instanța de recurs, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana în favoarea căreia a fost declarat recurs.”

Articolul 429

Depunerea recursului

„(1) Recursul se depune de persoanele menționate în art.421 și trebuie să fie motivat.

(2) Cererea de recurs se depune la instanța de recurs cu atâtea copii câți participanți la proces

sunt.”

Articolul 431

Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs

„(1) După primirea cererii, instanța de recurs îndeplinește următoarele acte procedurale preparatorii:

[...]

1¹) solicită dosarul de la instanța respectivă și expediază celorlalte părți copia de pe recurs, solicitându-le să depună, în termen de până la 30 de zile, o **referință privind opinia lor asupra recursului declarat**;

[...]

Articolul 434

Judecarea recursului

„Judecând recursul declarat împotriva deciziei instanței de apel, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție verifică legalitatea hotărârii atacate pe baza materialului din dosarul cauzei ținând seama, după caz, de opinia părților expusă în referință ori în ședință, dacă au participat la ea, și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în recurs.”

23. Prevederile relevante ale [Codului penal al Republicii Moldova nr.985 din 18 aprilie 2002](#) (republicat în M.O., 2009, nr.72-74, art.195) sunt următoarele:

Articolul 12

Locul săvârșirii faptei

„(1) Locul săvârșirii faptei se consideră locul unde a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor.

(2) Locul săvârșirii infracțiunii transnaționale se consideră atare dacă:

a) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul a încă, cel puțin, unui alt stat;

b) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar o parte substanțială a organizării și controlului acesteia a avut loc într-un alt stat, și invers;

c) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, cu implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale care desfășoară activitate infracțională în mai mult de un stat, și invers;

d) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar are consecințe grave într-un alt stat, și invers.”

Articolul 120

Teritoriul

„Prin teritoriul Republicii Moldova și teritoriul țării se înțelege întinderea de pământ și apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova, cu subsolul și spațiul ei aerian.”

Articolul 362¹

Organizarea migrației ilegale

„(1) Organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 de unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 3 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 3000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

[...]

(4) Victima migrației ilegale este absolvită de răspundere penală pentru faptul intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau al ieșirii de pe acest teritoriu, precum și pentru faptele de deținere și folosire a documentelor oficiale false în scopul organizării migrației sale ilegale.”

A. ÎN DREPT

24. Din conținutul excepțiilor de neconstituționalitate, Curtea observă că acestea vizează în esență: (1) limitele examinării recursului, (2) comunicarea referinței privind opinia părților asupra recursului declarat și (3) calitatea normelor penale care incriminează organizarea migrației ilegale în partea ce ține de noțiunea de „teritoriu”.

25. Astfel, excepția de neconstituționalitate se referă la elemente și principii cu valoare constituțională precum dreptul la un proces echitabil, calitatea legii penale și principiul legalității incriminării.

B. ADMISIBILITATEA

26. În conformitate cu decizia sa din 19 decembrie 2016, Curtea a verificat întrunirea următoarelor condiții de admisibilitate:

(1) *Obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din [Constituție](#)*

27. În conformitate cu articolul 135 alin.(1) lit.a) din [Constituție](#), controlul constituționalității legilor, în speță a Codului de procedură penală și a [Codului penal](#), ține de competența Curții Constituționale.

(2) *Excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau de către instanța de judecată din oficiu*

28. Fiind ridicate de avocatul Iurie Spînu în dosarul nr.1a-1701/16 și de către avocatul Vasile Nicoară în dosarul nr.1a-1637/16, aflate pe rolul Curții de Apel Chișinău, sesizările sunt formulate de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul art.135 alin.(1) lit.a) și g) din [Constituție](#), astfel cum a fost interpretat prin [Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016](#), precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

(3) *Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei*

29. Curtea reține că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit.g) din [Constituție](#), presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și **de pertinența prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.**

30. Curtea observă că obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl constituie unele prevederi ale articolelor 431 și 424 din Codul de procedură penală și articolul 362¹ din [Codul penal](#).

- *Cu referire la prevederile contestate din Codul de procedură penală*

31. În susținerea alegațiilor sale, autorul excepției afirmă că dispozițiile art.424 alin.(2) din Codul de procedură penală contravin articolelor 4, 20 și 54 din [Constituție](#) în măsura în care se interpretează că instanța de recurs, judecând cauza, este în drept să caseze hotărârea cu agravarea situației condamnatului, în baza „temeiurilor neinvocate” de către procuror, dar în baza „temeiurilor invocate” de către partea apărării.

32. Curtea constată că argumentele autorului se rezumă, în esență, la existența unei practici neunitare și confuze sub aspectul aplicării instituției efectului devolutiv și a principiului *non reformatio in pejus* în căile de atac, apelul și recursul.

33. Curtea menționează că în cazul exercitării căii de atac sub forma apelului, potrivit art.409 din Codul de procedură penală, efectul devolutiv se manifestă prin posibilitatea examinării tuturor chestiunilor de *fapt* și de *drept* ale cauzei, instanța fiind limitată la persoana la care se referă declarația de apel și numai în raport cu calitatea pe care apelantul o are în proces. Condiția esențială în acest caz este neagravarea situației **apelantului.**

34. Curtea notează că spre deosebire de apel, efectul devolutiv al recursului este limitat la temeiurile de *drept*, fapt determinat de natura acestei căi de atac. Totodată, potrivit art.424 alin.(2) din Codul de procedură penală, instanța de recurs nu este limitată doar la examinarea temeiurilor invocate de recurent, fiind în drept să judece și în baza temeiurilor neinvocate, însă fără a agrava situația **condamnaților.**

35. De asemenea, potrivit art.425 din Codul de procedură penală, instanța de recurs soluționând cauza nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana în favoarea căreia a fost declarat recurs.

36. Prin prisma normelor enunțate, Curtea menționează că în ambele căi de atac instanța nu este în drept să agraveze situația unor titulari ai dreptului de atac.

37. În același timp, Curtea reține că prevederile procesual-penale contestate reglementează procedura de examinare a cauzelor penale în recurs. Curtea constată că la depunerea recursului nu a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. Aceasta fiind ridicată la examinarea cauzei de către instanța de apel, **normele contestate sunt inaplicabile litigiului aflat pe rolul Curții de Apel.**

38. Aceleași raționamente sunt valabile și pentru articolul 431 alin.(1) din Codul de procedură penală în partea ce ține de comunicarea referinței asupra recursului declarat.

39. Totodată, Curtea constată că excepția de neconstituționalitate în această parte vizează, în esență, o abordare *in abstracto* a **problemelor de aplicare a legii**, inoperabilă în cadrul rezolvării excepțiilor de neconstituționalitate. Prin urmare, excepția de neconstituționalitate este **inadmisibilă** în această parte.

- *Cu referire la prevederile contestate din [Codul penal](#)*

40. Curtea acceptă argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate, potrivit cărora prevederile articolului 362¹ din [Codul penal](#) urmează a fi aplicate la soluționarea cauzelor aflate pe rolul instanței de judecată, deoarece sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte și sunt determinante pentru soluționarea cauzelor.

(4) *Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate*

41. Curtea reține că prevederile art.362¹ din [Codul penal](#) nu au constituit anterior obiect al controlului constituționalității.

42. Prin urmare, Curtea apreciază că sesizările nu pot fi respinse ca inadmisibile în această parte și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din [Codul jurisdicției constituționale](#).

43. Urmând jurisprudența sa anterioară, Curtea va aborda problema de constituționalitate a prevederilor contestate, raportate la circumstanțele concrete ale litigiilor principale, prin prisma normelor constituționale invocate de autorii excepțiilor, luând în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – *Curtea Europeană*).

44. Curtea observă că autorii excepțiilor de neconstituționalitate au susținut că prevederile articolului 364¹ din [Codul penal](#) contravin articolelor 1 alin.(3), 4, 7, 20, 22, 23, 27 alin.(2) și 54 din [Constituție](#).

45. Cu referire la pretinsa încălcare a articolelor 4 și 7 din [Constituție](#), Curtea a menționat constant în jurisprudența sa că aceste articole comportă un caracter generic și constituie imperative de ordin general-obligatoriu, care stau la baza oricăror reglementări și nu pot constitui repere individuale și separate.

46. În același timp, Curtea reține că autorii excepțiilor nu au motivat incidența articolelor 20, 27 și 54 din [Constituție](#) asupra prevederilor contestate. Curtea subliniază că simpla enumerare a unor dispoziții constituționale sau convenționale nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea excepției de neconstituționalitate motivate într-o asemenea manieră, instanța de control constituțional s-ar substitui autorului acesteia în formularea unor critici de neconstituționalitate, ceea ce ar echivala cu un control efectuat din oficiu, inadmisibil însă în condițiile în care, prin prisma articolului 24 alin.(2) din [Legea cu privire la Curtea Constituțională](#) și articolului 39 din [Codul jurisdicției constituționale](#), sesizarea trebuie să fie motivată, să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, să expună normele legale și argumentele care justifică faptul că prevederea contestată contravine Constituției, precum și legătura causală directă între norma contestată și argumentele invocate.

47. În sensul celor menționate, pentru a elucida aspectele abordate, Curtea va opera cu prevederile articolelor 1 alineatul (3), 22 și 23 din [Constituție](#).

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 ALIN.(3) COMBINAT CU ARTICOLELE 22 ȘI 23

DIN [CONSTITUȚIE](#)

48. Autorii excepțiilor susțin că prevederile articolului 362¹ din [Codul penal](#) contravin dispozițiilor constituționale prevăzute de articolul 1 alin.(3) din [Constituție](#), care prevăd că:

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

49. De asemenea, autorul sesizării 149g/2016 consideră că dispozițiile articolului contestat încalcă articolul 22 din [Constituție](#), care prevede că:

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

50. La fel, autorii excepțiilor susțin că dispozițiile articolului contestat contravin articolului 23 din [Constituție](#), potrivit căruia:

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

1. Argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate

51. Autorii excepțiilor susțin că dispozițiile art.362¹ din [Codul penal](#) nu corespund criteriilor de calitate a legii, deoarece prin sintagma „teritoriul statului” nu poate fi stabilit în mod expres, teritoriul cărui stat este protejat de norma penală. Potrivit acestora, sintagma „teritoriul statului” obține claritate doar prin raportare la art.120 alin.(2) din [Codul penal](#), care prevede că prin teritoriul Republicii Moldova și teritoriul țării se înțelege întinderea de pământ și apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova, cu subsolul și spațiul ei aerian.

52. Prin urmare, din conținutul textului de lege destinatarul normei nu poate deduce care sunt acțiunile prejudiciabile care pot să angajeze răspunderea penală, fapt care permite aplicarea arbitrară a legii.

2. Argumentele autorităților

53. În opinia sa scrisă, Parlamentul menționează că, potrivit Protocolului adițional împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare și Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, organizarea migrației ilegale face parte din infracțiunile transnaționale.

54. Guvernul, în opinia sa, a menționat că organizarea migrației ilegale, reglementată de norma contestată, cuprinde două situații: organizarea migrației ilegale pe teritoriul unui stat străin a cetățenilor Republicii Moldova și organizarea migrației ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini sau nerezidenților.

55. Astfel, făcând referire la Protocolul adițional împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, Guvernul consideră că norma contestată are drept scop principal prevenirea și combaterea fenomenului migrației ilegale în ansamblu, iar în secundar, protecția securității statului. Prin urmare, Guvernul consideră că norma contestată corespunde exigențelor art.23 din [Constituție](#).

56. În opinia prezentată de Procuratura Generală se menționează că argumentele autorilor excepțiilor privind neconstituționalitatea normei criticate se întemeiază pe o interpretare eronată a legii într-un sens restrâns, pe când în cazul dat urmează a fi aplicată o interpretare *lato sensu*, în coroborare cu actele juridice naționale și internaționale, făcând referire la Protocolul adițional împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare.

57. Astfel, având în vedere dispozițiile Protocolului, Procuratura Generală menționează că norma contestată a fost adoptată pentru crearea mecanismului de combatere a migrației ilegale și nu se referă doar la acțiunile de organizare a intrării, ieșirii, șederii sau tranzitării ilegale a teritoriului Republicii Moldova de către cetățenii străini sau apatrizi, dar protejează și drepturile cetățenilor Republicii Moldova

în situațiile în care le este organizată intrarea, ieșirea, șederea sau tranzitarea ilegală a teritoriului altui stat.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

58. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității, garantat de art.1 alin.(3) din [Constituție](#).

59. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

60. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că **preeminența dreptului în materie penală** exprimă, printre altele, **asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie.**

61. Articolul 22 din [Constituție](#) stabilește că nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos.

62. Totodată, Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră **clară, concisă și precisă**, conform garanțiilor calității legii prevăzute de art.23 din [Constituție](#).

63. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea *securității raporturilor juridice* și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.

64. Curtea reține că garanțiile instituite în Constituție impun ca **doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală.** O astfel de modalitate de aplicare poate genera **interpretări abuzive.** Cerința interpretării stricte a normei penale, ca și interdicția analogiei în aplicarea legii penale urmăresc protecția persoanei împotriva arbitrarului.

65. Totodată, Curtea reține că legiuitorul se bucură de o marjă de apreciere destul de largă, având în vedere că acesta se află într-o poziție care îi permite să aprecieze, în funcție de o serie de criterii, necesitatea unei anumite politici penale.

66. Totuși, Curtea reține că, deși, în principiu, legiuitorul se bucură de o competență exclusivă în reglementarea măsurilor ce țin de politica penală a statului, această competență nu este absolută, ci este circumscrisă anumitor rigori stabilite de Constituție.

3.2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

67. Curtea reține că art.362¹ din [Codul penal](#) sancționează fapta de **organizare a migrației ilegale.** Prin alineatul (1) al acestui articol legiuitorul a incriminat fapta de organizare a migrației ilegale ca fiind: „*Organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat*”.

68. Curtea constată că prin [Legea nr.16-XV din 17 februarie 2005](#) Republica Moldova a ratificat Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate.

69. Curtea menționează că prin ratificarea *Protocolului împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare* Republica Moldova s-a angajat să incrimineze organizarea migrației ilegale.

70. Curtea reține că organizarea migrației ilegale este **o infracțiune transnațională**, iar migrația presupune și trecerea teritoriilor altor state, decât doar a Republicii Moldova. Prin instituirea sintagmei „*teritoriul statului*” voința legiuitorului a fost de a circumscrie faptele de organizare a migrației ilegale nu doar la teritoriul Republicii Moldova, ci a preluat elementul transnațional datorită complexității fenomenului infracțional.

71. În acest sens, Curtea reține că **noțiunea de „teritoriu”**, definită de prevederile art.120 din [Codul penal](#), care se raportează la teritoriul Republicii Moldova, nu poate constitui un reper pentru

identificarea locului săvârșirii infracțiunii – *organizarea migrației ilegale* – or infracțiunea în cauză este de natură transnațională.

72. În același timp, Curtea menționează că, examinând interpretarea dată de către jurisdicțiile naționale unei prevederi ce emană din dreptul internațional public, Curtea Europeană, în *cauza Jorgic v. Germania*, a reținut că **norma penală națională trebuie interpretată și aplicată în lumina prevederilor din care își are sorgintea** (hotărâre din 12 iulie 2007, §110).

73. De asemenea, Curtea constată că legiuitorul a stabilit la art.12 din [Codul penal](#) anumite criterii pentru determinarea locului săvârșirii infracțiunii transnaționale. Astfel, în conformitate cu prevederile art.12 alin.(2) din Cod penal, locul săvârșirii infracțiunii transnaționale se consideră atare dacă:

„a) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul a încă, cel puțin, unui alt stat;

b) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar o parte substanțială a organizării și controlului acesteia a avut loc într-un alt stat, și invers;

c) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, cu implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale care desfășoară activitate infracțională în mai mult de un stat, și invers;

d) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar are consecințe grave într-un alt stat, și invers.”

74. Pornind de la necesitatea luptei contra migrației ilegale ca fenomen transnațional, dar și de la dreptul legiuitorului de a incrimina fapte în legislația penală, Curtea notează că sintagma „teritoriul statului” din art.362¹ alin.(1) din [Cod penal](#), potrivit *ratio legis*, nu poate fi interpretată mai restrictiv decât a fost voința legiuitorului, care nu s-a limitat la elementul teritorial-național al infracțiunii, ci a preluat elementul transnațional datorită complexității fenomenului infracțional.

75. Prin urmare, în partea ce ține de alegațiile autorilor excepțiilor de neconstituționalitate privitoare la claritatea normei contestate în sensul identificării locului săvârșirii infracțiunii, Curtea menționează că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că cerința clarității legii penale este satisfăcută atunci când **individul poate cunoaște, din formularea prevederii pertinente și, în caz de necesitate, din interpretarea dată acesteia de către tribunal**, care acte și omisiuni vor angaja răspunderea sa penală (a se vedea *cauza Del Río Prada v. Spania*, hotărâre din 10 iulie 2012, § 46).

76. Mai mult, Curtea menționează că norma contestată vine să protejeze siguranța victimelor organizării migrației ilegale, fapt pentru care legiuitorul a reglementat instituția absolvirii de răspundere penală a acesteia. Astfel, potrivit alin.(4) din art.362¹ din [Codul penal](#):

„(4) Victima migrației ilegale este absolvită de răspundere penală pentru faptul intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau al ieșirii de pe acest teritoriu, precum și pentru faptele de deținere și folosire a documentelor oficiale false în scopul organizării migrației sale ilegale.”

77. Curtea reține că, pornind de la natura transnațională a normei contestate, este de competența instanțelor de judecată să aplice norma la circumstanțele fiecărei cauze în parte, luând în considerare și principiile aplicării legii penale în spațiu și regulile aplicabile locului săvârșirii infracțiunii transnaționale.

78. Astfel, ținând cont de cele menționate mai sus, Curtea reține că dispozițiile articolului 362¹ din Codul penal nu contravin principiilor preeminenței dreptului, legalității incriminării și calității legii, garantate de articolele 1 alin.(3), 22 și 23 din [Constituție](#).

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin.(1) lit.a) și g) și 140 din [Constituție](#), 26 din [Legea cu privire la Curtea Constituțională](#), 6, 61, 62 lit.a) și e) și 68 din [Codul jurisdicției constituționale](#), Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se respinge excepția de neconstituționalitate ridicată de avocatul Iurie Spînu în dosarul nr.1a-1701/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, și excepția de neconstituționalitate ridicată de avocatul Vasile Nicoară în dosarul nr.1a-1637/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Se recunoaște constituțional articolul 362¹ din [Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002](#).

3. Se declară inadmisibilă excepția de neconstituționalitate în partea referitoare la controlul

constituționalității articolului 424 alineatul (2) și articolului 431 alineatul (1) punctul 1¹) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE **Alexandru TĂNASE**

Nr.4. Chișinău, 7 februarie 2017.